

РОЛЬ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕФЛЕКСІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

На сьогодні підвищення ефективності комунікації і розвиток комунікативної компетентності фахівців-психологів є однією з провідних, активно досліджуваних проблем. Комунікативна компетентність розглядається як базова, ключова компетенція, якою повинен володіти психолог. Однією з умов ефективної комунікації в процесах міжособистісного пізнання і взаємодії є рефлексія.

Комунікативна компетентність та рефлексія є взаємопов'язаними процесами, адже вирішення завдань психологічного спілкування передбачає розвиток здібностей розуміти себе та інших людей, здібностей бути зрозумілим іншим людям. Спираючись на думку Н. С. Аболіної та О. Б. Акімової [1], можна зазначити, що у комунікативному аспекті рефлексія – істотна складова міжособистісного сприйняття. Вона дає можливість людині поглянути на себе з боку, усвідомити особливості мови, жестів, інтересів, мотивів, поведінки, як власних, так й опонента; сприяє самопізнанню, розвитку здібностей; дозволяє прийняти себе з усіма перевагами і недоліками, пізнати свою індивідуальність і оточуючих; встановити емоційні відносини і організувати спільну діяльність.

На думку О. М. Кокуна, В. М. Федорчука [2], найбільш значущими якостями практичного психолога є: аналітико-конструктивний склад мислення і самостійність суджень; чуйність і проникливість; емоційно-вольова стабільність і терплячість, стійкість до стресів і вміння адаптуватися до різних умов виконання обов'язків, емпатія і рефлексія; загальна психофізична активність, які мають виражатися у комунікативній компетентності.

На базі теоретичного дослідження нами було проведено й емпіричне дослідження комунікативної компетентності та рефлексії. Для проведення емпіричного дослідження комунікативної компетентності та рефлексії особистості студентів, нами були обрані такі методики як «Діагностика комунікативної соціальної компетентності (КСК)» Н. П. Фетіскіна, В. В. Козлова, Г. М. Мануйлова, «Диференціальний тест рефлексивності» Д. О. Леонтьєва, Е. Осипова, «Методика визначення індивідуального рівня рефлексивності» А. В. Карпова, В. В. Пономарьовой. Було сформовано вибірку студентів, яка складалася з 44 (100 % осіб) респондентів-першокурсників віком від 17 до 20 років, що навчаються у вищому навчальному закладі за спеціальністю «Психологія».

Дослідження включало декілька етапів: теоретичний, організаційний, емпіричний та аналіз результатів. За обраними методиками було проаналізовано та проінтерпретовано групові результати. Відповідно до цього, за методикою «Діагностики комунікативної соціальної компетентності (КСК)» більша частина респондентів – 19 студентів (44% осіб) мають середній рівень прояву особистісних характеристик, наприклад, таких, як емоційна стійкість, розвинене логічне мис-

лення, вміння покладатися на себе, контролювати свою поведінку та підлаштовуватись під різні умови. За методикою «Диференціальний тест рефлексивності» основна частина респондентів, а це майже більше половини вибірки – 26 студентів (58% осіб), має середній рівень з кожної з трьох видів рефлексії (системної, інтроспекції, квазірефлексії). Аналогічно, за «Методикою визначення індивідуального рівня рефлексивності» також більшість студентів, а це – 26 першокурсників (59, 1% осіб), мають середній (оптимальний) рівень загальної рефлексивності, 11 студента (25% осіб) високий рівень та 15, 9% осіб (7 студентів) – низький рівень. У студентів-першокурсників були встановлені такі особливості комунікативної сфери, як схильність до легкості та щирості у спілкуванні, встановлення позитивного контакту, доброзичливості, аналітичної мисленнєвої діяльності, спокійного і виваженого способу реагування на події, позитивного ставлення до життя, особливості рефлексії в цій вибірці полягають у тому, що першокурсникам важко переносити свій фокус уваги на свій внутрішній стан, переживання, аналізувати свої минулі вчинки та планувати майбутнє, саме тому на даному етапі студенти переважно мають середні та низькі показники розвитку рефлексії.

Зазначимо, що у професії психолога важливо мати більш високий рівень даних професійних комунікативних навичок та рефлексії, чого можна досягти за рахунок саморозвитку (знаючи такі свої особливості) та/або ще брати участь у психологічних тренінгах.

Результати нашого теоретично-емпіричного дослідження будуть обґрунтовані та представлені у науковій статті, також можуть бути використані під час складання навчальної освітньо-професійної програми підготовки студентів за спеціальністю «Психологія» у закладах здобуття вищої освіти для розвитку вищезазначених комунікативних компетентностей та рефлексії. Подальший інтерес до цієї проблематики полягає у тому, щоб порівняти отримані данні студентів-першокурсників з даними студентів старших курсів за спеціальністю «Психологія».

Список літератури

1. Аболина Н. С., Акимова О. Б. Формирование коммуникативной компетенции в процессе профессионального обучения / Н. С. Аболина, О. Б. Акимова // Образование и наука. – 2012. – № 9 (98). – С. 138 – 157.
2. Кокун О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К.: ДП "Інформ. -аналіт. агенство", 2012. – 200 с.

*Науковий керівник: Лич О. М.,
канд. психол. наук, доцент*